

KTH
Rektorn
100 44 STOCKHOLM

Luntmakargatan 13, Box 7851,
SE-103 99 Stockholm, Sweden
Tfn/Phone: +46 8 563 085 00
Fax: +46 8 563 085 50
hsv@hsv.se, www.hsv.se

BESLUT
Juridiska avdelningen
Mikael Herjevik

2009-11-19
Reg.nr 31-4358-07

Tillsynsbesöket hos KTH 2005 – en uppföljning

Bakgrund

Under ett tillsynsbesök vid Kungl. Tekniska högskolan (KTH) 2005 granskade Högskoleverket hur lärosätet tillämpar förvaltningsrättsliga regler. Verket har fastställt en tillsynsrapport över besöket (beslut 2006-06-29, reg.nr 31-1593-05, rapport 2006:36 R).

I oktober 2007 anhöll Högskoleverket om lärosätets redovisning av de åtgärder som vidtagits med anledning av ställningstagandena i rapporten. KTH inkom i december 2007 med en redovisning. Redovisningen har därefter översänts till Tekniska Högskolans Studentkår (THS) för kännedom och eventuellt yttrande. THS inkom med ett yttrande i februari 2008. Eftersom uppföljningen därefter blivit kraftigt försenad gavs KTH möjlighet att i juni 2009 komplettera och uppdatera sitt tidigare yttrande. KTH inkom med en komplettering i juni 2009. THS har därefter givits möjlighet att lämna synpunkter.

I det följande anges lärosätets redovisning, synpunkterna från THS samt Högskoleverkets bedömning.

Kursvärderingar

KTH:s redovisning

En översyn har gjorts av regelverket om kursvärderingar.

Av de regler som KTH bifogat framgår bl.a. att kursanalyser ska genomföras i flera angivna avseenden. Dessutom har KTH startat ett projekt för att ”VDN-märka” sina kurser.

Synpunkter från THS

THS ser positivt på det helhetsgrepp som KTH tagit angående kursvärderingar efter Högskoleverkets tillsynsbesök i november 2005. De åtgärder KTH uppger att de har vidtagit är en översyn av avsnittet om kursvärderingar i det interna regelverket samt ett projekt för att ”VDN-märka” kurser. Det THS anser fattas i regelverkets text är hur återkopplingen till studenterna ska ske. Enligt 1 kap 14 § högskoleförordningen (1993:100) står det att resultaten av kursvärderingarna ska hållas tillgängliga för studenterna. I KTH:s regelverk står det föreskrivet hur återkoppling till grundutbildningsansvariga, skolchefer respektive skolstyrelsen ska ske. Dock anges inget om hur återkopplingen till studenterna ska ske. THS önskar att regelverket kompletteras med denna information.

VDN-projektet är initierat av rektorn och startade hösten 2007. THS anser att projektet fyller ett bra syfte, men att det behöver påpekas att det inte ersätter kursvärderingen. De automatiskt genererade rapporterna från projektet nås via ett system som THS inte har tillgång till, och inte heller avses få.

Det kan också tillfogas att det fortfarande läggs ett stort ansvar på studenterna att kursvärderingar genomförs. På många håll sker i dag bara kursenkäter samordnade från sektionernas håll. Som tidigare påpekat ser THS gärna att kursvärderingsarbetet sker i samråd med studenterna, men inte att dessa hålls ansvariga för framtagandet, insamlandet och sammanställandet av dessa. THS anser att KTH ännu inte uppfyller kravet på att det efter alla kurser ska göras en kursvärdering.

Högskoleverkets bedömning

Högskoleverket konstaterar att KTH efter tillsynsbesöket har gjort en översyn av de lokala reglerna för kursvärderingar. Verket ser positivt på detta och på det systematiska sätt som lärosätet arbetar med frågan. Studentkårens synpunkter visar dock att det fortfarande finns moment att förbättra. Som THS påpekar är det alltid lärosätet som ansvarar för att kursvärderingar anordnas. Studentkårens synpunkter indikerar också att informationen om resultaten till studenterna behöver ses över. KTH bör beakta de synpunkter som har framkommit och därefter överväga vilka åtgärder som kan vidtas, t.ex. ett förtydligande i det interna regelverket.

Samråd med studentrepresentanter

KTH:s redovisning

KTH har väl utformade regler för studentnärvaro och inflytande i styrelser och nämnder. Det finns också en väl utvecklad, mer informell dialog mellan KTH:s

ledning och studentkåren. Vid dessa möten informerar ledningen om aktuella frågor och ger studentrepresentanterna möjlighet att lämna synpunkter. Vid samtal med den nuvarande THS-ledningen har det inte framförts någon särskild kritik mot nuvarande ordning.

Synpunkter från THS

Det tas i dag en omfattande mängd beslut på KTH med enskild person som beslutsinstans, i regel delegerade från universitetsstyrelsen eller fakultetsnämnden. Att THS ska ha direkt insyn i alla dessa beslut är naturligtvis omöjligt. Värt att anmärka är här att vad som åsyftas med insyn är att ha givits möjlighet till medinflytande före ett beslut är taget, *inte* att i efterhand få beslut delgivna. Detta är dessvärre ofta fallet.

Principiellt kan vi belysa rektorsbeslut; under 2007 togs 835 beslut från denna instans. Resonemanget ovan gäller fortfarande, men vad som bör värderas är skillnaden i omfattning besluten emellan, och hur vissa beslut påverkar stora grupper av studenter. THS har inte märkt av någon större skillnad på det aktuella området sedan tillsynsbesöket och ser gärna över rutiner för hur detta ska kunna genomföras på ett mer smidigt sätt, på denna nivå såväl som på andra.

Hur det ser ut vid KTH:s skolor, längre ned i strukturen, har THS centralt administrativt svårt att ha insyn i. Kommunikationen med studenterna här är snarast en diskussion som ska lyftas med THS sektioner och deras representation. Vi har dock inte upplevt några klagomål från teknologerna genom sektionerna.

Högskoleverkets bedömning

Högskoleverket rekommenderade i sin tillsynsrapport att KTH i samverkan med THS skulle ta fram rutiner eller riktlinjer för att säkerställa att även enskilda befattningshavare samråder med studentrepresentanter i god tid före slutförandet av beredningen eller före beslut. Studentsamrådet ska också som påpekats ske i god tid före beslut respektive slutförande av beredningen. De uppgifter som THS har lämnat tyder på att KTH bör arbeta vidare med denna fråga för att säkerställa att högskoleförordningens krav helt uppfylls. Detta sker lämpligen i samråd med THS.

Kurs- och utbildningsplaner

KTH:s redovisning

Rektorn har i februari 2007 beslutat om mallar för utbildningsplaner och kursplaner samt i juni 2007 beslutat om tidpunkter för fastställande av

utbildningsplaner, läro- och timplaner samt kursplaner. KTH har bifogat utdrag ur sitt regelverk.

Högskoleverkets bedömning

Högskoleverket ser positivt på att KTH arbetar systematiskt för att säkerställa att kurs- och utbildningsplaner innehåller de uppgifter som anges i 6 kap. 15 och 17 §§ högskoleförordningen. Verket förutsätter att planerna i fortsättningen kommer att uppfylla högskoleförordningens bestämmelser.

Tillträde till grundläggande högskoleutbildning

KTH:s redovisning

En ny antagningsordning (intern föreskrift 1/2007) har fastställts av universitetsstyrelsen den 19 februari 2007. I den nya antagningsordningen har de brister som har påtalats av Högskoleverket rättats till.

Högskoleverkets bedömning

Högskoleverket har tagit del av antagningsordningen på högskolans webbplats. Verket har i sin tillsynsrapport efterlyst länkar till VHS bedömningshandböcker. Såvitt framgår finns fortfarande inte någon sådan länk i anslutning till antagningsordningen. Flera högskolor har numera infört sådana länkar i anslutning till antagningsordningen. Högskoleverket utgår från att KTH också gör det.

Forskarutbildning

KTH:s redovisning

Högskoleverkets bedömningar i rapporten har tagits upp och behandlats i KTH:s forskarutbildningsutskott (utskott under fakultetsnämnden) och vid möten mellan KTH-ledningen samt skolornas forskarutbildningsansvariga.

För närvarande pågår inom KTH en genomgripande översyn av utbildningen på forskarnivå avseende forskarutbildningens ramverk samt frågor rörande utbildningsprocessen och examinationen. Denna översyn har bland annat tillkommit som ett resultat av Högskoleverkets tillsynsbesök och påpekanden i rapporten har också beaktas i översynen.

Vidare har under våren 2007 en doktorandenkät, KTH:s doktorandspegel, tagits fram och skickats till samtliga doktorander. Syftet med enkäten är att utvärdera KTH:s utbildning på forskarnivå ur doktorandernas perspektiv. Ur enkäten framkommer ytterligare underlag till det pågående översynsarbetet, även vad gäller påtalade brister vid tillsynsbesöket. KTH:s åtgärder redovisas närmare i en underbilaga.

Synpunkter från THS

Som framgår av KTH:s svar har man själva problematiserat kring de brister Högskoleverket 2005 påvisade inom forskarutbildningen, men inga större förändringar har skett sedan tillsynsbesöket. En översyn av doktorandernas individuella studieplaner i LADOK har genomförts och redovisats av KTH. Den visar på tydliga brister hos, eller avsaknad av, en årlig revidering av studieplanerna. När frågan har diskuterats och undersökningsmaterial behandlats vid Fakultetsnämndens forskarutbildningsutskotts möten har det framkommit att förståelsen för den individuella studieplanens funktion är klart bristande hos många handledare.

Som KTH också redovisar i sitt svar är det en olyckligt hög andel doktorander som antas till licentiatexamen som avsedd målexamen. THS bedömning är att flertalet av dessa ämnar avlägga en doktorsexamen.

Då studentkåren på eget initiativ har hört sig för bland forskarutbildningsansvariga på KTH har det framkommit att medvetenheten är mycket låg om KTH:s interna regler rörande antagning till målexamen. Där man är medveten om det interna regelverket verkar dessutom rutiner för att följa upp dess efterlevnad saknas. Att KTH nu ser över sin organisation kring forskarutbildningen ser THS som klart positivt. Det inledande arbetet har dock tyvärr visat på viss avsaknad av ambitioner att komma till rätta med problemen.

Kompletterande redovisning från KTH

Lärosätet har i kompletteringen från juni 2009 anfört följande. Gällande regler avseende antagning av doktorander med licentiat- eller doktorsexamen som slutmål diskuteras kontinuerligt i olika KTH-organ, framför allt vid fakultetsledningens möten med KTH:s forskarutbildningsansvariga. Uppföljningar som gjorts åren 2007 och 2008 visar att antalet antagna aktiva doktorander med licentiatexamen som slutmål är detsamma under båda åren, cirka 30 procent. När en doktorand antas ska studiefinansieringen vara garanterad under hela utbildningstiden, dvs. i fyra år med doktorsexamen som slutmål och i två år med licentiatexamen som slutmål. I dagens situation med oftast två- till treårig extern forskningsfinansiering blir det i många fall mycket svårt för en enskild forskargrupp att vid studiestart garantera en fyraårig finansiering till doktorsexamen. I sådana fall tas finansieringen fram i flera steg under studiernas

gång. Det förekommer ytterst sällan i realiteten att studierna avbryts på grund av finansieringsproblem.

Enligt KTH:s utvecklingsplan 2009–2012 ska KTH till 2012 ha infört ett system med doktorsprogram för utbildning på forskarnivå. KTH:s intentioner med införande av doktorsprogram är bland annat att öka skolornas förutsättning för att finansiera sina doktorander under hela utbildningstiden. Möjligheter till finansiering under hela utbildningstiden borde kunna förbättras avsevärt med en utbildning som är organiserad i större enheter än vad som är fallet i dag. För ytterligare klargöranden i KTH:s regelverk har antagningsordningen kompletterats med följande lydelse: ”Innan beslut om antagning fattas ska en välgrundad diskussion genomföras med tilltänkt doktorand för att klargöra slutmålet (licentiat- eller doktorsexamen) med studierna. Examensmålet ska vara helt avgörande för om doktoranden antas till licentiat- eller doktorsexamen. Det är angeläget att det inte skapas en tvåstegsmodell där doktorander regelmässigt först antas till studier för licentiatexamen för att sedan eventuellt tillåtas gå vidare till studier för en doktorsexamen. Antagning till licentiatexamen får således inte vara motiverad av begränsning av det ekonomiska åtagandet för skola eller huvudhandledare.”

Att det gällande regelverket om hanteringen av doktorandernas individuella studieplaner efterföljs är ett prioriterat projekt av fakultetsnämnden. Under 2007 och 2008 genomfördes uppföljningar av skolornas hantering av samtliga aktiva doktoranders individuella studieplaner. 2008 års uppföljning visade ett bättre resultat vad gäller upprättandet och fastställandet av doktorandernas individuella studieplaner än 2007.

Frågan om individuella studieplaners hantering har vid flera tillfällen behandlats och diskuteras i bland annat fakultetsnämnden, nämndens utbildningsutskott och vid möten med KTH:s forskarutbildningsansvariga. Fakultetsnämnden tillstyrkte vid sitt senaste sammanträde den 26 maj 2009 förslag till förtydligade och förstärkta arbetsrutiner om hanteringen av individuella studieplaner. En ny uppföljning av hanteringen kommer med anledning av fakultetsnämndens beslut att genomföras under hösten 2009.

För att förenkla och kvalitetssäkra arbetsprocessen med individuella studieplaner har ett projekt initierats för att utarbeta ett datoriserat system för hanteringen av individuella studieplaner.

Högskoleverkets bedömning

Högskoleverket ser med tillfredsställelse på att KTH arbetar systematisk med frågorna om rättssäkerhet inom forskarutbildningen, bl.a. vad gäller individuella

studieplaner. Av redovisningen och av synpunkterna från THS framgår dock att det återstår en del arbete. Verket utgår från att KTH fortsätter sitt arbete på området.

Handläggningstider och överklagandehänvisningar

KTH:s redovisning

KTH anser att handläggningstiderna för examensärenden är rimliga, räknat från det datum då studenten ansöker om en examen, och alla ingående moment är inrapporterade som godkända, till det datum då examen utfärdas.

När det gäller tillgodoräkningen finns i blankettarkivet en blankett för studenten att fylla i. Till denna blankett hör en bilaga som innehåller besvärshänvisning inklusive adressuppgifter. KTH:s policy för tillgodoräkning av högskoleutbildning redovisas i en underbilaga till yttrandet.

KTH avser att under det kommande året besluta om huruvida generella interna föreskrifter rörande den närmare handläggningen av överklagandeärenden beträffande studentärenden ska införas i KTH-handboken. Till föreskrifterna kommer att bifogas en formulering av besvärshänvisningar som ska användas i samtliga dessa ärenden. Vidare kommer KTH:s ledning att ta ställning till den interna organisationen och beslutsstrukturen som gäller för överklaganden av läraranställningar samt vilka åtgärder som behöver vidtas för att säkerställa en handläggningstid som står i bättre överensstämmelse med gällande rätt.

Högskoleverkets bedömning

När det gäller KTH:s hantering av överklaganden gör Högskoleverket följande bedömning. Möjligheten för den enskilde att få ett överklagande prövat inom rimlig tid är en viktig rättssäkerhetsfråga. Att ett överklagande inte överlämnas till överinstansen, utan i stället blir liggande hos lärosätet, undergräver syftet med överklaganderätten. Justitieombudsmannen (JO) har uttalat att tiden för överlämnandet i normalfallet inte bör överstiga en vecka när en omprövning inte företas (se JO:s ämbetsberättelse 1998/99 s. 443). Mot denna bakgrund ansåg Högskoleverket i rapporten från tillsynsbesöket att tiden för överlämnande av överklagade ärenden till Överklagandenämnden för högskolan (ÖNH) var oacceptabel vid KTH.

Frågan har därefter behandlats i rapporten *Högskolornas handläggning av överklaganden* (rapport 2006:51 R). I samband med denna rapport redovisade KTH att handläggningstiderna för överlämnande av överklagande i

anställningsärenden var fyra till fem månader och tre till fyra veckor i studentärenden. Högskoleverket har därefter i ett enskilt tillsynsärende år 2007 kritiserat KTH för dröjsmål att överlämna ett överklagande (verkets beslut 2007-10-31, reg.nr 31-2950-07). Genom åren har det även inkommit vissa klagomål till JO om långsam handläggning av överklaganden vid lärosätet (jfr t.ex. beslut 2007-09-20, dnr 3878-2007).

KTH:s hantering av överklaganden har således uppvisat vissa brister under ett antal år. Verket har mot denna bakgrund granskat ÖNH:s akter i fyra ärenden om anställning och befordran vid KTH under perioden 2008-2009.¹ Tiden för överlämnande av överklagandena i de fyra ärendena varierar från en dryg vecka till en månad. De två ärendena från 2009 uppvisade kortast handläggningstider. Även om KTH fortfarande inte helt uppfyller JO:s krav tycks handläggningstiderna således ha kortats väsentligt på senare tid. Detta tyder på att KTH har beaktat bristerna och vidtagit åtgärder. Högskoleverket anser dock att frågan är av en sådan vikt att den måste följas upp ytterligare. Verket kommer därför vid ett senare tillfälle att återigen följa upp frågan om KTH:s handläggningstider för överlämnanden av överklaganden.

KTH:s redovisning föranleder i övrigt inga synpunkter från Högskoleverkets sida. Verket utgår från att KTH vid handläggningen av examensärenden beaktar förvaltningslagens krav på skyndsam handläggning.

Allmänna handlingar, diarieföring och posthantering

KTH:s redovisning

Ett informationsblad som är riktat till KTH:s lärare har skickats ut via skolornas arkivvårdare.

KTH:s regler om central postöppning har reviderats den 1 januari 2006. Fem institutioner samt delar av universitetsförvaltningen har beviljats undantag i enlighet med de interna föreskrifterna. KTH:s regler om offentlighet och sekretess avseende e-post har reviderats den 1 juni 2006. De nya interna föreskrifterna reglerar det som Högskoleverket påtalar.

Högskoleverkets bedömning

Högskoleverket förutsätter att de påtalade bristerna när det gäller utlämnande av gamla prov ska vara avhjälpna genom informationsbladet. Verket vill samtidigt

¹ ÖNH:s ärenden med reg.nr 22-276-08, 25-289-08, 22-314-09 samt 27-1814-09.

understryka att återkommande informations- och utbildningsinsatser för lärarna kan behövas för att upprätthålla nödvändiga kunskaper. Högskoleverket har också tagit del av KTH:s regler, bl.a. vad gäller e-post. Uppgifter i media nyligen kan tyda på att KTH behöver se över frågan om e-posthanteringen ytterligare och inte minst överväga riktade informationsinsatser till de anställda. KTH:s arkivchef har enligt en webbartikel om forskarnas e-post vid lärosätet ("KTH inför bättre rutiner för forskarnas e-post", Ny Teknik, den 28 oktober 2009) uttalat att man avser att öka medvetenheten om att KTH är en offentlig verksamhet och att alla handlingar, inklusive e-post, faller under offentlighetsprincipen. Högskoleverket ser positivt på en sådan ambition. Med dessa besked avslutar Högskoleverket denna uppföljning av tillsynsbesöket 2005. Verket beklagar att uppföljningen har dragit ut på tiden. Högskoleverket kommer senare att göra en förnyad uppföljning av lärosätets handläggningstider vid överlämnanden av överklaganden.

På Högskoleverkets vägnar

Eva Westberg
Chefsjurist

Mikael Herjevik

Föredragande verksjurist

Kopia för kännedom till:
Tekniska Högskolans Studentkår